

รูปแบบพฤติกรรมของอาจารย์ทันตแพทย์ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาหลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์: การศึกษาเชิงคุณภาพ

จันทร์พิมพ์ หินเทาว์* อำนวยา แก้วพิทักษ์* กษพร ช่วยชู* นฤกร จงจริงวงศ์* ธิปก เลาทอารีติก* สิริวิชญ์ เอกวิสัย*

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อค้นหารูปแบบพฤติกรรมของอาจารย์ทันตแพทย์ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาทันตแพทย์

วัตถุประสงค์และวิธีการ: ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นทันตแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาในปี 2560-2561 จากคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 19 คน การรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ของพฤติกรรมอาจารย์ที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นขณะเป็นนักศึกษาทันตแพทย์ในระดับชั้นคลินิก การวิเคราะห์หีบห่อสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์รูปแบบและรหัสสำคัญ

ผลการศึกษา: พฤติกรรมของอาจารย์ที่กระทำต่อนักศึกษาและเป็นพฤติกรรมหลักที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงในทางบวกของนักศึกษาได้ มี 5 รูปแบบ คือ การสอนและแนะนำเกี่ยวกับวิชาชีพ เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ยิ้มแย้ม ชื่นชม และเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งพฤติกรรมเชิงบวกดังกล่าวของอาจารย์ส่งผลให้นักศึกษามีการเตรียมตัวที่ดีขึ้นก่อนลงปฏิบัติงานในคลินิก การดูแลผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติงานในคลินิกที่ดีขึ้น และมีความกระตือรือร้น นอกจากนี้ การแสดงพฤติกรรมทางลบของอาจารย์ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมเชิงบวก โดยการที่อาจารย์ตำหนิก่อนการสอน และ ตามมาด้วยการให้แนะนำเกี่ยวกับวิชาชีพ หรือแสดงถึงการเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ก็ยังคงส่งผลบวกในเชิงพฤติกรรมของนักศึกษาได้

สรุป: พฤติกรรมเชิงบวกของอาจารย์ในระหว่างการเรียนการสอนในคลินิก ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกด้านดี ซึ่งมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมเชิงบวก ซึ่งการเป็นต้นแบบคือการสอนทัศนคติในวิชาชีพที่เกิดขึ้นตลอดเวลาระหว่างการปฏิสัมพันธ์กันของอาจารย์และนักศึกษาทันตแพทย์

คำสำคัญ: ความรู้สึก นักศึกษาทันตแพทย์ พฤติกรรม

*หน่วยวิจัยเพื่อการพัฒนาการดูแลสุขภาพช่องปาก สาขาวิชาทันตกรรมป้องกัน คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90112

Behavior Pattern of Dental Clinical Teacher that Promote Positive Behavior of Dental Students, Prince of Songkla University: A Qualitative Study

Janpim Hintao* Aunwaya Kaewpitak* Kotchaporn Chuaichu* Narueporn Jongjingwong* Thipok Laohaareedilok* Sirawit Ekvilai*

Abstract

Objective: To explore behavior pattern of dental clinical teacher that promote positive behavior of dental students.

Material and Methods: The informants in this qualitative study were 19 alumni who graduated in 2018–2019, from Faculty of Dentistry, Prince of Songkla University. Data were collected by using in-depth interviewing focused on the promoted positive behavior of clinical dental students by teachers' behaviors. Thematic analysis was conducted.

Results: There were 5 themes of clinical teachers that could promote positive behavior of dental students that were teachings and advice relating to the profession, act of caring and helpfulness, smiles and other forms of friendliness, words of encouragement, and consultable. Positive changes of dental students' performance included better preparation before clinical sessions, development of patient-centric and enthusiastic attitude, and better clinical performance. Moreover, some negative behaviors of dental teachers could promote positive outcome of students if the staffs kept teaching and giving advices relating to the profession or acted of caring and helpfulness.

Conclusion: Positive behaviors of dental staffs could induce positive mentalities of dental students. Therefore, these could promote positive behaviors of them. Since, the role-modelling effects were occurred over time during the interactions between teacher and student.

Keywords: Feeling, Dental student, Behavior

*Improvement of Oral Health Research Unit, Department of Preventive Dentistry, Faculty of Dentistry, Prince of Songkla University, Hatyai, Songkhla, 90112, Thailand.

บทนำ (Introduction)

การเรียนการสอนในหลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิตของประเทศไทยมุ่งเน้นเพื่อผลิตบัณฑิตทันตแพทย์ให้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมในการประกอบวิชาชีพในฐานะทันตแพทย์ โดยผลลัพธ์ทางการศึกษา คือ บัณฑิตผู้มีความรู้ความเข้าใจเรื่องสุขภาพในช่องปาก สามารถจัดการดูแลผู้ป่วย มีทักษะการสื่อสาร ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งหลักสูตรได้มีการอธิบายการวัดและประเมินผลด้านต่าง ๆ เหล่านี้ไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสำคัญที่ไม่ได้ถูกบรรจุไว้ในหลักสูตรอย่างชัดเจน คือ พฤติกรรมและการปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์และนักศึกษาทันตแพทย์ (1)

การศึกษาทางทันตแพทยศาสตรบัณฑิตที่ผ่านมาเน้นที่การเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ผ่านกลยุทธ์และวิธีการทางการศึกษา (2-4) ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาพฤติกรรมของอาจารย์และการปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์และนักศึกษาทันตแพทย์นั้นเน้นที่การหาคุณลักษณะทั่วไปของอาจารย์ที่ดีหรือเป็นที่ชื่นชอบ (5-8) แต่ไม่มีการศึกษาใดที่ระบุอย่างเฉพาะเจาะจงว่าพฤติกรรมใดของอาจารย์ที่สามารถกระตุ้นให้นักศึกษาเปลี่ยนแปลงได้

การศึกษาในนักศึกษาแพทย์ในโรงพยาบาลแพทย์ภาคใต้ พบว่ามุมมองของนักศึกษาแพทย์ที่มีต่อประสบการณ์ในแง่ลบที่เกิดจากอาจารย์แพทย์ประจำคลินิก แพทย์ประจำบ้าน และพยาบาล ส่วนใหญ่เป็นคำพูดวิจารณ์และตำหนิ การเลือกปฏิบัติส่งผลให้นักศึกษารู้สึกไม่พอใจ เหนื่อยล้า หดท้อ วิตกกังวล และโกรธ นอกจากนี้ ผู้ให้ข้อมูลได้ให้คำแนะนำสำหรับกระบวนการสอนไว้ว่าการเรียนรู้แบบกลุ่มที่มีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นควรมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้อาจารย์เข้าใจและรับฟังนักศึกษา รวมถึงมีการเสริมแรงเชิงบวกโดยลักษณะอาจารย์ที่นักศึกษาแพทย์ต้องการในการเรียนชั้นคลินิก คืออาจารย์ที่ให้กำลังใจให้การตอบกลับแบบเชิงบวก สร้างบรรยากาศที่เชื่อใจ นำเคารพ เปิดกว้าง และมีการพูดคุยกัน (9) ซึ่งการศึกษาดังกล่าวอาจอธิบายได้ด้วยทฤษฎีการวางเงื่อนไขโดยการกระทำเพื่ออธิบายการเรียนรู้ในมนุษย์ คือ ผู้สอนมีบทบาท

โดยตรงต่อการเรียนรู้ เพราะผู้สอนจะสามารถควบคุมสิ่งกระตุ้นโดยตรงในการเสริมแรงในพฤติกรรมที่อยากให้เกิด และสร้างการลงโทษในพฤติกรรมที่ต้องการให้ลด ซึ่งการเสริมแรงทางบวกเป็นทางเลือกที่ดีที่สุด นอกจากทำให้พฤติกรรมเชิงบวกเกิดเพิ่มขึ้นแล้ว ยังทำให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีมุมมองที่ดีต่อกัน ส่วนการลงโทษนั้นอาจทำให้เกิดการตอบสนองเชิงลบตามมา เช่น อารมณ์โกรธ (10)

วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้เพื่อค้นหารูปแบบพฤติกรรมของอาจารย์ทันตแพทย์ที่ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาทันตแพทย์ ภายใต้ทฤษฎีการวางเงื่อนไขโดยผู้วิจัยคาดหวังว่าจะพบรูปแบบพฤติกรรมของอาจารย์ ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น และส่งผลให้การเรียนรู้ในชั้นปีคลินิกมีประสิทธิภาพมาก

วัสดุอุปกรณ์และวิธีการ (Materials and Methods)

การศึกษาเชิงคุณภาพแบบปรากฏการณ์วิทยา ดำเนินในช่วงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2562 ถึงมกราคม พ.ศ. 2563 ในบริบทของคณะทันตแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ที่ใช้หลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2555 โดยมีองค์ประกอบที่เป็นหลักสูตรการปฏิบัติงานในทางคลินิก เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนให้มีความพร้อมทางวิชาชีพทันตกรรม การเรียนการสอนในทางคลินิกเป็นปฏิบัติงานให้การรักษาแก่ผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม โดยมีอาจารย์ประจำคลินิกเป็นผู้ให้การนิเทศงานและส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ได้จะถูกประเมินผ่านคุณภาพผลงาน ปริมาณผลงาน และทักษะความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ แล้วมีการประเมินผลประจำปีการศึกษา นอกจากนี้การประเมินผลก็ยังเกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงานทางคลินิกได้ หรือบางคลินิกก็มีการสรุปในสมุดบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลมีดังนี้ เป็นทันตแพทย์ที่มีประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตัวเองไปในทางที่ดีขึ้นอย่างน้อย 1 พฤติกรรมในช่วงที่ศึกษาในระดับชั้นคลินิก (ชั้นปีที่ 4-6) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เนื่องจากพฤติกรรมของอาจารย์ทันตแพทย์

และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาในปี 2560 และ 2561 จาก คณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิต พ.ศ. 2555 จำนวน 19 คน และเนื่องจากระยะเวลาที่สำเร็จการศึกษาของ นักศึกษาในมหาวิทยาลัยนี้มี 3 แบบดังนี้ ปฏิบัติงาน ครบหน่วยงานที่กำหนดก่อนวันสิ้นสุดการศึกษาอย่างน้อยหนึ่งเดือน สำเร็จการศึกษาช้ากว่าวันสิ้นสุดการศึกษา และสำเร็จการศึกษาตามวันสิ้นสุดการศึกษา ผู้ให้ข้อมูล จึงได้รับเลือกมาจากทั้ง 3 แบบและเชิญเข้าร่วมสัมภาษณ์ ด้วยความสมัครใจ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ การ สัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งข้อคำถามได้ผ่านการตรวจสอบจาก ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ผู้วิจัย 2 คนเป็นผู้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยอีก 2 คน เป็นผู้สังเกตการณ์และจดบันทึกภาค สนาท โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลแต่ละคนใช้เวลานาน 45-60 นาทีประกอบด้วยคำถาม ดังนี้ อาจารย์ทำให้ท่าน มีการเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้นบ้างหรือไม่ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร สถานการณ์ เป็นอย่างไร อาจารย์มีท่าที คำพูด สีหน้าท่าทาง วิธีการ การกระทำ สภาพแวดล้อม สถานที่อย่างไร จากสถานการณ์ นั้น จุดไหนที่ทำให้คุณอยากจะปรับตัวเอง หรือจนถึง เปลี่ยนแปลงตัวเองให้ดีขึ้น หลังจากเกิดเหตุการณ์ ดังกล่าวทำให้คุณมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างไร บ้าง และยกตัวอย่างเหตุการณ์นั้น ส่งผลอย่างไรต่อท่าน และคนอื่น

การวิเคราะห์ข้อมูลทำดังนี้ การถอดข้อความ จากการสัมภาษณ์แต่ละคนแบบคำต่อคำ แล้วผู้วิจัย อย่างน้อย 3 คนวิเคราะห์เนื้อหาพร้อมกัน เป็นการตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิงลึกของผู้ให้ข้อมูลเป็นไปในแนวเดียวกันหรือไม่ หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลมาจัดเรียงเป็นหมวดหมู่ย่อย (เรียกว่า “รหัสย่อย”) แล้วระบุหมวดหมู่หลัก (เรียกว่า “รหัสหลัก”) และเมื่อข้อมูลมีความอึดตัว คือ ไม่มีรหัส หลักหรือรหัสย่อยใหม่ปรากฏแล้ว จึงหยุดดำเนินการ รวบรวม หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดเรียงเป็น รหัสย่อย และรหัสหลักรวมกัน โดยข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์จะถูกนำมาวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อหาแบบแผน ของข้อมูล ดังนี้ พฤติกรรมของอาจารย์ พฤติกรรมที่ เปลี่ยนแปลงเชิงบวกของนักศึกษาทันตแพทย์ ความรู้สึก ของนักศึกษาทันตแพทย์และตัวอย่างเหตุการณ์พฤติกรรม ของอาจารย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมและความรู้สึกของ นักศึกษาทันตแพทย์

งานวิจัยชิ้นนี้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการ จริยธรรมในการวิจัย ของคณะทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หมายเลข EC6206-015

ผลการศึกษา (Results)

ผู้สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรทันตแพทยศาสตร บัณฑิต รุ่นปี 2560 และ 2561 จำนวน 19 คน (17.12% ของผู้สำเร็จการศึกษาใน 2 ปีการศึกษาดังกล่าว) ได้ให้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (ตารางที่ 1)

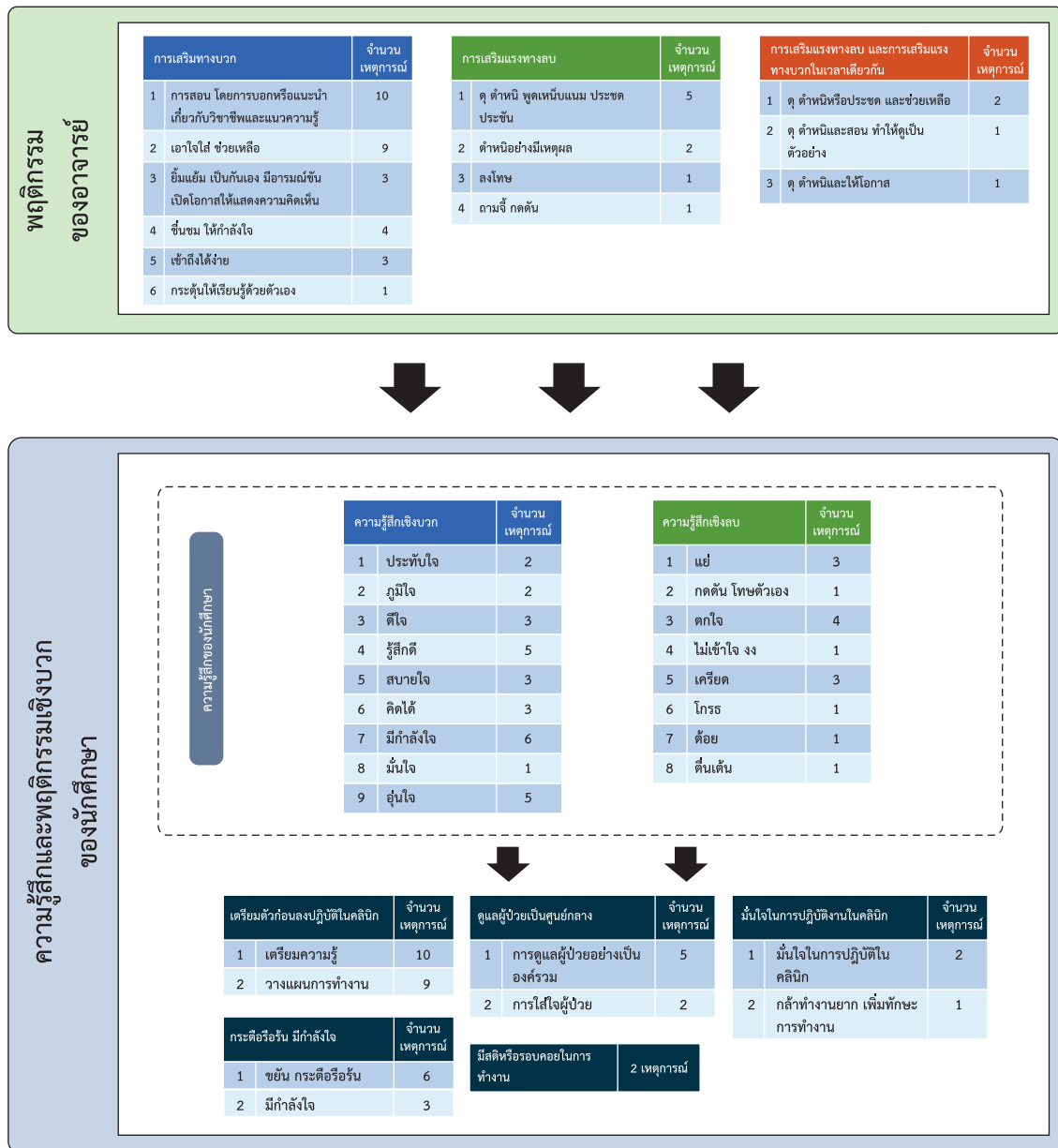
ตารางที่ 1 คุณลักษณะของผู้ให้ข้อมูล

Table 1. Characteristics of informants.

ปีที่สำเร็จการศึกษา	เพศ	สถานภาพการสำเร็จการศึกษา (เทียบกับกำหนดการ)			รวม
		จบเร็ว	จบตามกำหนด	จบช้า	
2560	ชาย	0	2	2	4
	หญิง	3	2	0	5
2561	ชาย	1	1	2	4
	หญิง	2	3	1	6
รวม		6	8	8	19

ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงเหตุการณ์ที่อาจารย์ทำให้ตนเองเกิดพฤติกรรมเชิงบวก จำนวน 47 เหตุการณ์ ในภาพรวมของการศึกษาสิ่งที่สามารถปรับพฤติกรรมนักศึกษาไปสู่ด้านบวกนั้นมีผลมาจากทั้งพฤติกรรมของ

อาจารย์ที่นักศึกษามองเห็นทั้งทางบวก ทางลบ โดยความรู้สึกของนักศึกษาต่อเหตุการณ์ ก็เป็นทั้งในเชิงบวก และเชิงลบ (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 ภาพรวมลักษณะพฤติกรรมของอาจารย์ที่ส่งผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษา
 Fig 1. Overview of behaviors of clinical teacher that promote positive feeling and behavior of dental students.

พฤติกรรมของอาจารย์ที่นักศึกษามองเห็นทางบวก ได้แก่ การสอนด้านอาชีพ การเอาใจใส่ช่วยเหลือความเป็นกันเอง การชื่นชม และการกระตุ้นให้เรียนรู้ด้วยตนเอง (ตารางที่ 2) พฤติกรรมของอาจารย์ที่นักศึกษามองเห็นทางลบ ได้แก่ การตำหนิ ประชดประชัน

การลงโทษ และการถามจี้หรือกดดัน (ตารางที่ 3) และพฤติกรรมของอาจารย์ที่นักศึกษามองเห็นทางลบและทางบวกได้แก่ การตำหนิและสอนด้านวิชาชีพ หรือช่วยเหลือ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 2 รหัสหลักและรหัสย่อยระบุพฤติกรรมเชิงบวกของอาจารย์ที่มีผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษา
Table 2. The main and sub code of positive behaviors of clinical teacher that promote positive behavior of dental students.

รหัสหลัก	รหัสย่อย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ (เพศ, สถานภาพการจบ)
1. สอนด้านวิชาชีพ	สอนองค์ความรู้	“อาจารย์สอนว่า ฟีมือฝึกได้ แต่ถ้าไม่มี Knowledge ก็จะไม่รู้เรื่อง” (หญิง, จบก่อนเวลา)
	บอกเหตุผล	“อาจารย์สอนว่า การรักษาผู้ป่วย อย่ารักษาที่ปลายเหตุ ให้รักษาที่ต้นเหตุ เราไม่ใช่พนักงานออฟฟิศ หรือช่างทำฟัน” (หญิง, จบตามเวลา)
	บอกวิธีการ	“อาจารย์บอกว่าถ้ามีปัญหาอะไรให้ไปตามอาจารย์ สุดท้ายพี่ก็ไปตามอาจารย์ อาจารย์ขึ้นมาช่วยดู สอนว่าตรงนี้ทำอย่างนี้ บอกวิธีเราว่าตรงนี้ต้องแก้ไขอย่างไร” (ชาย, จบตามเวลา)
	ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง	“อาจารย์เปลี่ยนคนไข้ จากคนไข้ที่ไม่สนใจ เป็นคนไข้ที่ให้ความร่วมมือต่อหน้าเรา” (หญิง, จบช้า)
2. เอาใจใส่ช่วยเหลือ	กำหนดเป้าหมายการทำงาน	“อาจารย์กำหนด Deadline การทำงาน” (ชาย, จบช้า)
	ตรวจงานบ่อย	“เวลาส่งแลบก็คือพยายามเอางานไปส่งแลบทุก ๆ วัน อาจารย์บอกว่าเคสเฮลท์นี่ได้เลย แบบ by pass ไปเลย” (หญิง, จบตามเวลา)
	ช่วยเหลือให้โอกาส	“เข้ามาช่วยในตอนที่เราตัน ช่วยประสานงานเพื่อหาเคส อาจารย์ก็ช่วยคุยกับคนไข้ที่นัดยาก ให้สามารถมาทำงานต่อได้จนงานเสร็จ” (ชาย, จบช้า) “ตอบคำถามอาจารย์ไม่ได้ อาจารย์จึงตัดสินใจให้ทำ case report แล้วมา talk case กับอาจารย์ในวันหลัง จึงจะทำการสอบต่อไปได้” (หญิง, จบก่อนเวลา)
3. เป็นกันเอง	เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น	“ก่อนให้การรักษากับผู้ป่วย อาจารย์ซักถามถึงสาเหตุของการเกิดโรค บริบทของผู้ป่วยเพื่อการดูแลอย่างเป็นองค์รวมเสมอ และมีการพูดคุยแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระพร้อมทั้งแก้ไขข้อผิดพลาดให้” (หญิง, จบตามเวลา)
	เข้าถึงง่าย	“อาจารย์บอกว่ามีปัญหาอะไรก็มาปรึกษาพี่ได้นะ” (ชาย, จบช้า)
4. ชื่นชม	ให้กำลังใจ	“ทำไมไม่กล้าทำ ต้องมั่นใจ และอาจารย์ก็ชื่นชมพี่ในตอนเรียน lecture ที่ทำคะแนนได้ดี” (หญิง, จบตามเวลา)
5. กระตุ้นให้เรียนรู้ด้วยตนเอง		“อาจารย์เป็นคนที่สามารถถามได้ ถ้าเกิดปัญหาอะไรนั้นเดินเข้าไปถามได้เลย อาจารย์ก็พร้อมที่จะบอก แต่อาจารย์ก็เป็นสไตลท์ที่ว่า ถ้าถามกลับนั้นต้องมีความรู้แน่ แต่มันทำให้พี่รู้ว่าถ้าไปลงคลินิกต้องอ่านหนังสือไปเยอะมาก” (ชาย, จบช้า)

ตารางที่ 3 รหัสหลักและรหัสย่อยระบุพฤติกรรมเชิงลบของอาจารย์ที่มีผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษา
 Table 3. The main and sub code of negative behaviors of clinical teacher that promote positive behavior of dental students.

รหัสหลัก	รหัสย่อย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ (เพศ, สถานภาพการจบ)
1. ตำหนิ	ประชดประชัน	“อาจารย์พูดว่า จะเรียน 7 ปีหรือ” (หญิง, จบตามเวลา) “ทำได้แค่นี้หรือ ปี 6 แล้ว” (หญิง, จบตามเวลา)
	ตำหนิอย่างมีเหตุผล	“อาจารย์ดูพื้อมีเหตุผล โดยอาจารย์บอกว่าคนไข้ดูดีสำหรับเสียเวลามาให้เราทำงาน แต่ว่าเรานั้นไม่ยอมนัดคนไข้มาเร็ว ๆ ถ้าอาจารย์ทำเอง จริง ๆ ก็เสร็จแล้ว คนไข้ได้ไปทำอย่างอื่นต่อ” (ชาย, จบช้า)
2. ลงโทษ		“ส่งเอกสารไม่ครบ อาจารย์จึงเขียนใส่สมุดส่งงานมาให้คัดกลับมา 1,000 จบ” (ชาย, จบช้า)
3. ถามจี้		“อาจารย์ถามถึงคนไข้ในส่วนของ treatment plan ว่า แบบนี้เป็นองค์รวมแล้วหรือยัง และถามหลายคำถาม เจาะลึก จี้” (ชาย, จบช้า)

ตารางที่ 4 รหัสหลักและรหัสย่อยระบุทั้งพฤติกรรมเชิงลบและเชิงบวกของอาจารย์ที่มีผลให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษา
 Table 4. The main and sub code of positive and negative behaviors of clinical teacher that promote positive behavior of dental students.

รหัสหลัก	รหัสย่อย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ (เพศ, สถานภาพการจบ)
1. ตำหนิและสอนด้านวิชาชีพ	ตำหนิ และทำให้ดูเป็นตัวอย่าง	“อาจารย์ตำหนิว่า ทำไม่ well plan และอาจารย์สอนให้วางแผนทำงานให้เสร็จก่อน deadline ประมาณ 1 อาทิตย์” (หญิง, จบก่อนเวลา)
	ตำหนิ และช่วยเหลือ	“อาจารย์พูด blame แต่อาจารย์เป็นคนถามได้ คือ พร้อมที่จะอธิบายและแนะนำเทคนิคดี ๆ” (ชาย, จบช้า)
2. ตำหนิและเอาใจใส่ช่วยเหลือ		“อาจารย์พูดว่า ทำอะไรหนักหนาไม่เสร็จสักที ชาตินี้จะได้อุดไหม แต่สุดท้ายอาจารย์ก็ให้ทำงานขั้นตอนนั้นผ่านและอยู่จนอุดฟันเสร็จ” (หญิง, จบก่อนเวลา)
	ตำหนิ และให้โอกาส	“สอบอุดฟันกับอาจารย์ใช้เวลาหลาย visit เวลาอาจารย์มีอารมณ์ ความหวังดีในนั้น เหมือนผู้ใหญ่สอนเด็ก อาจารย์ให้เขียนสิ่งที่ผิดพลาดในแต่ละ step และการแก้ไข มานั่ง discuss กับอาจารย์ อาจารย์จึงให้สอบผ่าน” (หญิง, จบก่อนเวลา)

การสอนด้านอาชีพ: นักศึกษาจดจำได้ว่าการที่อาจารย์ให้คำสั่งสอนด้านวิชาชีพ ที่ทำให้เกิดผลในทางบวกต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง ครอบคลุมการสอนให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ ทันตแพทย์ โดยการที่อาจารย์สามารถแสดงถึงการสอนด้านวิชาชีพให้นักศึกษาได้ชัดเจน จะส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาได้ทุกสถานภาพการจบ คือ มีผลดีกับที่ทั้งนักศึกษาที่จบเร็ว จบทันเวลา และจบช้ากว่ากำหนด (ตารางที่ 2) ในขณะที่นักศึกษาก็สะท้อนดังตาราง 3 ว่าแม้จะรู้ว่าอาจารย์ตำหนิแล้วจึงสอนด้านวิชาชีพ โดยการทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ก็ยังมีผลให้ตนเองเกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมในทางบวกขึ้นได้

การเอาใจใส่ช่วยเหลือ: นักศึกษาที่จบเร็ว จบทันเวลา และจบช้ากว่ากำหนดต่างก็เห็นว่า การที่อาจารย์เอาใจใส่ช่วยเหลือ มีผลให้ตนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นโดยประเด็นเรื่องการเอาใจใส่ช่วยเหลือ จะครอบคลุมการปฏิบัติของอาจารย์ที่หลากหลาย คือ การช่วยกำหนดเป้าหมายในการเรียนให้นักศึกษา มีการตรวจงานบ่อย ช่วยลงมือทำคนไข้ในกรณีที่มีความซับซ้อน และให้โอกาสในการแก้ตัวเมื่อผิดพลาด (ตารางที่ 2) แม้นักศึกษาจะเห็นว่าอาจารย์ตำหนิ แต่ตามด้วยการมีท่าทีเอาใจใส่ช่วยเหลือ หรือให้โอกาสในการทำงาน ก็ยังส่งเสริมให้เกิดการเปลี่ยนพฤติกรรมในทางบวกได้ (ตารางที่ 3)

ความเป็นกันเอง: นักศึกษารับรู้ได้ถึงความเป็นกันเองของอาจารย์สามารถทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความเห็นของอาจารย์และนักศึกษา และการที่อาจารย์เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เข้าหา เมื่อพบอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ก็เป็นปัจจัยที่นักศึกษาเห็นว่าทำให้ตนเองปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้ (ตารางที่ 2)

การชื่นชม: การที่นักศึกษารู้สึกถึงการได้รับคำชื่นชมและให้กำลังใจ นักศึกษาประเมินจากประสบการณ์ตนเองว่ามีผลให้เกิดความรู้สึกเชิงบวก และนำมาซึ่งการปรับไปสู่พฤติกรรมในเชิงบวกได้ (ตารางที่ 2)

การกระตุ้นให้เรียนรู้ด้วยตนเอง: การให้นักศึกษาเห็นว่าอาจารย์กระตุ้นนักศึกษาให้เรียนรู้บนพื้นฐานของความไวใจและกระตุ้นให้นักศึกษาค้นหาความรู้ด้วยนั้น นักศึกษาสะท้อนว่ามีผลให้ตนเองปรับไปสู่พฤติกรรมการเรียนรู้ไปในเชิงบวก (ตารางที่ 2)

พฤติกรรมผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์จากการอยู่ในสถานการณ์ที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงบวกของอาจารย์ ที่แบ่งได้หลากหลายประเด็น คือ การเตรียมตัวก่อนลงปฏิบัติงานในคลินิก การดูแลผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติงานในคลินิก และการกระตือรือร้นมีกำลังใจ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 รหัสหลักและรหัสย่อยระบุพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษา

Table 5. The main and sub code of positive behaviors of dental students.

รหัสหลัก	รหัสย่อย	ตัวอย่างคำสัมภาษณ์ (เพศ, สถานภาพการจบ)
1. เตรียมตัวก่อนลงคลินิก	เตรียมความรู้	“ทบทวนความรู้พื้นฐานมากขึ้นก่อนลงคลินิก” (หญิง, จบตามเวลา) “ตั้งใจหาคำตอบ ไม่ตอบส่ง ๆ และตั้งใจทำงาน” (หญิง, จบก่อนเวลา) “นึกถึงคนไข้มากขึ้น ไปเตรียมความรู้มาดีขึ้น” (หญิง, จบตามเวลา)
	วางแผนการทำงาน	“เตรียมคำพูด เตรียมตัวการทำงานร่วมกับอาจารย์ล่วงหน้า” (ชาย, จบตามเวลา) “เตรียมตัวมากขึ้น อ่านหนังสือก่อนลงคลินิกมากขึ้น” (หญิง, จบก่อนเวลา) “อ่านเพิ่มผู้ป่วยละเอียดขึ้น” (ชาย, จบช้า)
2. ดูแลผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง	ดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวม	“ดูแลผู้ป่วยอย่างเป็นองค์รวมมากขึ้น” (ชาย, จบช้า)
	ใส่ใจผู้ป่วย	“เข้าใจ และฟังผู้อื่นมากขึ้น” (หญิง, จบก่อนเวลา) “ทบทวนตัวเองว่าทำอะไรพลาดไป ดูแลผู้ป่วยทั่วถึงมากขึ้น” (ชาย, จบช้า) “ใส่ใจผู้ป่วย มีความเป็นหมอมากขึ้น” (หญิง, จบตามเวลา)
3. มั่นใจในการปฏิบัติงานในคลินิก		“มั่นใจในการทำงานมากขึ้น ประเมินงานดีขึ้น” (หญิง, จบตามเวลา) “มี skill การทำงานที่ดีขึ้น รู้แนวทางการทำงานที่ถูกต้อง ไม่ทำงานมั่ว ๆ” (ชาย, จบช้า)
4. มีสติหรือรอบคอบในการทำงาน		“มีสติในการทำงานมากขึ้น” (หญิง, จบก่อนเวลา) “รอบคอบมากขึ้น ทบทวนก่อนส่งเอกสารมาก ๆ” (ชาย, จบช้า)
5. กระตือรือร้น		“ขยันทำแล็บเวอร์ เพราะอาจารย์อุตส่าห์มาช่วย” (หญิง, จบก่อนเวลา) “กระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น” (ชาย, จบตามเวลา)
6. มีกำลังใจ		“มีแรงสู้ขึ้น มาทำงานมากขึ้น มีกำลังใจทำงานต่อ” (ชาย, จบช้า) “มีกำลังใจในการขึ้นคลินิก อยากพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นไปอีก ทำงานละเอียดขึ้น” (หญิง, จบก่อนเวลา)

บทวิจารณ์ (Discussion)

รูปแบบพฤติกรรมของอาจารย์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาทันตแพทย์ในการเรียนระดับคลินิก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มพฤติกรรมเสริมแรงทางบวก กลุ่มพฤติกรรมเสริมแรงทางลบ และกลุ่มพฤติกรรมเสริมแรงทั้งทางลบและทางบวกในเวลาเดียวกัน โดยร้อยละ 70 ของพฤติกรรมอาจารย์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาทันตแพทย์ในเชิงบวกและเกิด

ความรู้สึกเชิงบวก เป็นพฤติกรรมที่เป็นการเสริมแรงทางบวกของอาจารย์ ได้แก่ การสอนและแนะนำเกี่ยวกับวิชาชีพ เอาใจใส่ ช่วยเหลือ ยิ้มแย้ม ชื่นชม และเข้าถึงได้ง่าย ที่มีผลให้นักศึกษาทันตแพทย์เกิดความเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมไปในทางบวก ได้แก่ การเตรียมตัวก่อนลงปฏิบัติงานในคลินิก การดูแลผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง การปฏิบัติงานในคลินิก และการกระตือรือร้น มีกำลังใจ

ทฤษฎีการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขของ สกินเนอร์ (Skinner) มีแนวคิดว่าการเรียนรู้เกิดขึ้น ภายใต้อาหารเสริมและสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมพฤติกรรม ของมนุษย์จะคงอยู่ตลอดไปจำเป็นต้องมีการเสริมแรง ซึ่งการเสริมแรงนี้รวมทั้งการเสริมแรงทางบวกและการ เสริมแรงทางลบ การกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง จะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นอีก ส่วนการกระทำที่ไม่มีการ เสริมแรงแนวโน้มที่จะลดน้อยลงลง ส่วนการกระทำที่ไม่มีการ เสริมแรงแนวโน้มที่จะลดน้อยลงลง และหายไปมากที่สุด การให้เสริมหรือให้รางวัลเมื่อ ผู้เรียนกระทำพฤติกรรมที่ต้องการ สามารถช่วยปรับ หรือปลูกฝังนิสัยที่ต้องการได้ ผู้เรียนจะเปลี่ยนการรับรู้ ต่อสิ่งแวดล้อมตามสิ่งกระตุ้น ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ เปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นนั้น (10) ซึ่งผลการศึกษานี้เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบ การวางเงื่อนไขและยังชี้ให้เห็นว่าการแสดงออกของ อาจารย์ทันตแพทย์ในการสอนในระดับคลินิกมีบทบาท อย่างมากในการกำหนดพฤติกรรมปฏิบัติงานของ นักศึกษาทันตแพทย์ ซึ่งผลการศึกษาจากงานวิจัยนี้ พบว่าสอดคล้องกับหลายการศึกษาที่พบว่า การที่ อาจารย์เข้าถึงได้ง่าย การให้คำแนะนำที่ปฏิบัติได้จริง มีวิธีการเสนอแนะ (6) การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง การให้ คำแนะนำในการทำงานในคลินิก (7) ความเป็นมิตร และเอาใจใส่ (8) ทำให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและเกิดความรู้สึกเชิงบวกเพิ่มขึ้น และ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่ากลยุทธ์การสอนที่มี ประสิทธิภาพที่สุด คือ การทำให้นักศึกษามีความมั่นใจ การเป็นแบบอย่างในการดูแลผู้ป่วย ความกระตือรือร้น ในการให้คำแนะนำนักศึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาให้ และการให้กำลังใจนักศึกษาทั้งวันภาษาและอวัจนภาษา (11) การที่อาจารย์มีคุณลักษณะที่ช่วยเหลือ ใจดี ให้คำ ปรึกษา ทำให้นักศึกษารู้สึกชื่นชอบมาก (5) โดยกลยุทธ์ สำคัญในการสอนที่มีประสิทธิผล ได้แก่ การทำให้นักศึกษามีความมั่นใจ การเป็นแบบอย่างในการดูแล ผู้ป่วย ความกระตือรือร้นในการให้คำแนะนำนักศึกษา ช่วยแก้ไขปัญหาให้ และการให้กำลังใจนักศึกษาทั้ง วันภาษาและอวัจนภาษา (11) การที่อาจารย์มีคุณลักษณะ ช่วยเหลือ ใจดี ให้คำปรึกษา ทำให้นักศึกษารู้สึกชื่นชอบ มาก (5) ในทางกลับกัน พบว่าพฤติกรรมทางลบของ

อาจารย์ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกด้านลบก่อนเกิด การเปลี่ยนแปลงเป็นพฤติกรรมเชิงบวก โดยเฉพาะ การตำหนิ หรือการประชดประชัน สอดคล้องกับงาน วิจัยที่พบว่านักศึกษาแพทย์ไม่พึงพอใจต่อพฤติกรรม การตำหนิหรือใช้คำพูดเชิงลบของอาจารย์แพทย์มาก ที่สุด นอกจากนี้การที่อาจารย์แสดงท่าทางรังเกียจ การ เพิกเฉย และการดูถูกยังทำให้นักศึกษาแพทย์เกิดความรู้สึกเชิงลบ (9)

ความน่าสนใจของผลการศึกษานี้ คือ การ แสดงออกในเชิงพฤติกรรมเสริมแรงในทางลบ ที่เป็นการตำหนิ แต่ตามมาด้วยการสอนด้านอาชีพและ การเอาใจใส่ ช่วยเหลือของอาจารย์ สามารถเพิ่ม พฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาทันตแพทย์ได้ด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการวางเงื่อนไขซึ่งพบว่าผู้เรียนจะ เปลี่ยนการรับรู้ต่อสิ่งแวดล้อมตามสิ่งกระตุ้น ทำให้เกิด พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้น นั้น (10)

หากประเมินการศึกษานี้ในแง่พฤติกรรมและ สังคมของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงใน เชิงบวกของนักศึกษาในการศึกษานี้เกือบทั้งหมดเป็น ความสามารถปฏิบัติงานทางคลินิกหรือทักษะพิสัย ทางวิชาชีพ ซึ่งครอบคลุมถึงการเตรียมตัวที่เพิ่มขึ้น การยึดผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง มีความมั่นใจมากขึ้น มีความ รอบคอบ มีสติ และมีกำลังใจมากขึ้น ซึ่งครอบคลุมถึง คุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพไว้ด้วย ซึ่งทั้งทักษะ พิสัยทางวิชาชีพและคุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพ ถูกบรรจุไว้อย่างชัดเจนในมาตรฐานคุณวุฒิระดับ ปริญญาตรี สาขาวิชาทันตแพทยศาสตร์ (1) ดังนั้นอาจ กล่าวได้ว่าพฤติกรรมของอาจารย์ในระหว่างการเรียน การสอนทางคลินิก เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาด้าน จริยธรรมและคุณธรรมของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของ Mulder และคณะ ปี 2019 ที่อธิบายว่า รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ในคลินิกของอาจารย์กับนักศึกษา จะเป็นเสมือนการสร้างวัฒนธรรมกลุ่มย่อย (microculture) ที่กำหนดให้นักศึกษาตระหนักต่อคุณค่าเดียวกันกับ อาจารย์ท่านนั้น หรือสถาบันนั้น ๆ แล้วพัฒนาตนเองไปสู่ วิชาชีพตามคุณค่าที่ถูกปลูกฝัง (12) คุณค่าที่ถูกกำหนดขึ้น ในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์และนักศึกษารอบคลุม

หลายมิติทั้งทัศนคติ ฝีมือ ความรู้ในทางคลินิก ล้วนมีอิทธิพลโดยตรงต่อนักศึกษา ผ่านการเป็นต้นแบบของอาจารย์ทันตแพทย์ซึ่งทำให้กล่าวได้ว่าการแสดงพฤติกรรมของอาจารย์นั้น เป็นการชี้แนะนักศึกษาทั้งทางตรง (explicit) และทางแฝง (implicit) ผ่านการที่ผู้เรียนเฝ้าสังเกตการแสดงออกของอาจารย์ แล้วนักศึกษาจึงเกิดการตีความผ่านความคิดและความรู้สึกต่อสถานการณ์นั้น ๆ ซึ่งแสดงว่าการเป็นต้นแบบของอาจารย์นั้น เป็นเครื่องมือสำคัญในการสอนทัศนคติต่อวิชาชีพ และเป็นการสอนที่เกิดขึ้นและส่งผลตลอดช่วงเวลาการเรียนในชั้นปีคลินิกอีกด้วย (13)

ข้อสังเกตสำคัญจากการศึกษานี้ คือ พฤติกรรมของอาจารย์ที่ผู้เรียนให้ความสำคัญว่าจะทำให้นักศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ คือ การสอนหรือชี้แนะเพื่อให้ผู้เรียนมีความชำนาญในวิชาชีพ และการเอาใจใส่ช่วยเหลือ ที่แม้อาจารย์ทันตแพทย์จะตำหนินักศึกษา แต่ถ้าผู้เรียนสามารถรับรู้ได้ว่าอาจารย์กำลังสอน และเอาใจใส่ช่วยเหลือ ก็ยังส่งผลให้นักเรียนเกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทางบวกได้

การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการแสดงออกของอาจารย์เป็นตัวกำหนดความเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนได้ และยังมีบทบาทในการสอนทัศนคติทางวิชาชีพแก่นักศึกษา แต่การสอนทัศนคติทางวิชาชีพยังมีความความท้าทายอยู่มากที่จะถูกประยุกต์ไปสู่การปฏิบัติ เพราะการทำให้อาจารย์เป็นต้นแบบอย่างเป็นธรรมชาตินั้นสร้างกันได้ยาก เนื่องจากผู้สอนต้องตระหนักถึงผลในทางพฤติกรรมและสังคมของตนที่ส่งผลตลอดเวลาที่มีการเรียนรู้ของนักศึกษา ซึ่งการศึกษาในนักศึกษาทันตแพทย์พบว่าอาจารย์ที่สามารถเป็นต้นแบบของนักศึกษาคืออาจารย์ที่มีความสามารถในการจัดการอารมณ์ของตนเอง ซึ่งอาจารย์เช่นนี้มีประสิทธิภาพในมุมมองของนักศึกษา (14) ดังนั้นทิศทางการวิจัยต่อไปอาจเป็นการทำให้อาจารย์ผู้สอนได้มีการสะท้อนคิด ถึงบทบาทของตนในการเป็นต้นแบบแก่นักศึกษา อีกประการ คือ การปรับให้โครงสร้างหลักสูตรให้เห็นความสำคัญของการสอนจริยธรรม ศีลธรรม ทัศนคติโดยทำให้เห็นความเท่าเทียมกันของความรู้ในทางทันตกรรม ทั้งที่ประเมินเป็นรูปแบบได้

และชุดความรู้ที่เป็นนามธรรม เพื่อส่งเสริมความสำคัญของการสอนจริยธรรม ศีลธรรม ทัศนคติแก่นักศึกษาแล้วมีการกระตุ้นให้ผู้สอนได้ตระหนักถึงการวางตัวเป็นต้นแบบแก่นักศึกษา

จุดแข็งงานวิจัยนี้ คือ คำสำคัญที่นำมาใช้ในงานวิจัยมาจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่เผชิญประสบการณ์โดยตรงมากกว่าหนึ่งเหตุการณ์ และการเลือกทำการศึกษาในผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว สามารถทำให้ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระเต็มที่ในการให้ข้อมูล โดยไม่ตกอยู่ในสภาวะที่ต้องกังวล กรณีมีการพาดพิงอาจารย์อย่างเจาะจง และการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจะทำให้สามารถเจาะลึกข้อมูลเฉพาะคนได้ โดยที่ไม่มีอิทธิพลกลุ่มเป็นตัวแปรปรวน และข้อมูลจะได้รับการปกป้องอย่างดี เนื่องจากไม่มีบุคคลที่สามเข้าร่วมในการรวบรวมข้อมูล แต่อย่างไรก็ตามงานวิจัยนี้ยังไม่พบเงื่อนไขหรือความสัมพันธ์ที่แน่นอนระหว่างพฤติกรรมของอาจารย์และพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาทันตแพทย์ที่จบการศึกษาที่ระยะเวลาต่างกัน หรือเพศของนักศึกษา

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะพฤติกรรมของอาจารย์ที่ส่งผลต่อความรู้สึกและพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษาในมุมมองของนักศึกษาทันตแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว โดยยังขาดในมุมมองของนักศึกษาทันตแพทย์ที่กำลังศึกษา ซึ่งอาจให้ข้อมูลพฤติกรรมและความรู้สึกได้ดีกว่าเนื่องจากเพิ่งประสบกับเหตุการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมา อีกทั้งงานวิจัยนี้ยังขาดข้อมูลในมุมมองของอาจารย์ เพื่อหาสาเหตุที่อาจารย์แสดงออกถึงพฤติกรรมเหล่านั้นต่อนักศึกษา ในส่วนของความรู้สึกของอาจารย์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาที่อาจารย์คาดหวังให้เกิด ก็ยังเป็นส่วนที่ควรศึกษาต่อไปในอนาคต

บทสรุป (Conclusion)

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักศึกษาไปสู่ด้านบวกนั้นโดยเฉพาะความสามารถการปฏิบัติงานทางคลินิก มีผลมาจากทั้งพฤติกรรมของอาจารย์ที่นักศึกษามองเห็นทั้งการเสริมแรงทางบวกและทางลบ โดยความรู้สึกของนักศึกษาต่อเหตุการณ์ก็เป็นทั้งในเชิงบวก

และเชิงลบ แต่ทั้งนี้การเสริมแรงทางบวกของอาจารย์ มีแนวโน้มทำให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวกของนักศึกษา มากกว่าการเสริมแรงทางลบ

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement)

ผู้วิจัยขอขอบคุณ อ.ทพญ.อัจฉรา วัฒนภา และ ผศ.ดร.ทพญ.จรัญญา หุ่นศรีสกุล ที่ตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและเป็นที่ปรึกษาใน ขบวนการวิจัย ทันตแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจากคณะ ทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ รุ่นที่ 30-31 ที่ได้ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และคณะ ทันตแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ที่ สนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง (References)

1. Ministry of Education. Announcement of the Ministry of Education: Bachelor's degree qualification standards, Department of Dentistry; 2014 [cited 2021 May]. Available form: URL: http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/news/data6/Doctor%20of%20Dental%20Surgery_r.PDF.(in Thai).
2. Hendricson WD, Anderson E, Andrieu SC, Chadwick DG, Cole JR, George MC, et al. Does faculty development enhance teaching effectiveness?. J Dent Ed. 2007;17(12):1513-33.
3. Lee C, Kim S. Effectiveness of a Flipped classroom in learning periodontal diagnosis and treatment planning. J Dent Educ. 2018;82(6):614-20.
4. Santos GNM, Leite AF, Figueiredo PT, Pimentel NM, Flores-Mir C, Melo NS, et al. Effectiveness of e-learning in oral radiology education: a systematic review. J Dent Educ. 2016;80(9):1126-39.

5. Jahangiri L, McAndrew M, Muzaffar A, Mucciolo TW. Characteristics of effective clinical teachers identified by dental students: A qualitative study. Eur J Dent Educ. 2013;17(1):10-8.
6. Fugill M. Teaching and learning in dental student clinical practice. Eur J Dent Educ. 2005; 9(3):131-6.
7. Gerzina TM, McLean T, Fairley J. Dental clinical teaching: perceptions of students and teachers. J Dent Educ. 2005;69(12):1377-84.
8. Schonwetter DJ, Lavigne S, Mazurat R, Nazarko O. Students' perceptions of effective classroom and clinical teaching in dental and dental hygiene education. J Dent Educ. 2006; 70(6):624-35.
9. Pitanupong J, Sathaporn K. The Prevalence and Factors Associated with Mistreatment Perception among Thai Medical Students in a Southern Medical School. Siriraj Med J. 2019;71(4):310-7.
10. Walinga J, Stangor C. Introduction to Psychology. 1st Canadian Edition. BCcampus; 2014.
11. Valiee S, Moridi G, Khaledi S, Garibi F. Nursing students' perspectives on clinical instructors' effective teaching strategies: A descriptive study. Nurse Educ Pract. 2016;16(1): 258-62.
12. Mulder H, Braak ET, Chen HC, Cate OT. Addressing the hidden curriculum in the clinical workplace: a practical tool for trainees and faculty. Med Teach. 2019;41(1):36-43.
13. Neville P, Zahra J, Pilch K, Jayawardena D, Waylen A. The behavioural and social sciences as hidden curriculum in UK dental education: A qualitative study. Eur J Dent Educ. 2019;23(4): 461-70.

14. Artim DE, Smallidge D, Boyd LD, August JN, Vineyard J. Attributes of Effective Clinical Teachers in Dental Hygiene Education. J Dent Educ. 2020;84(3):308-15.

ติดต่อบทความ:

ผศ.ดร.ทพญ.จันทร์พิมพ์ หินเทา
หน่วยวิจัยเพื่อการพัฒนาการดูแลสุขภาพช่องปาก
สาขาวิชาทันตกรรมป้องกัน คณะทันตแพทยศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตำบลหาดใหญ่ อำเภอ
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90112
โทรศัพท์: 081 479 3009
อีเมล: janpim.h@psu.ac.th

Corresponding author:

Asst.Prof.Dr. Janpim Hintao
Address: Improvement of Oral Health Research
Unit, Department of Preventive Dentistry, Faculty
of Dentistry, Prince of Songkla University, Hatyai,
Songkhla, 90112
Tel: (668) 1479 3009
E-mail: janpim.h@psu.ac.th

Received Date: Mar 03, 2021

Revised Date: Apr 05, 2021

Accepted Date: May 20, 2021